

П Р А В О В Е Р Е Г У Л Ю В А Н Н Я У С Ф Е Р І В Е Н Ч У Р Н О Г О Б І З Н Е С У В У К Р А І Н І

Анотація. Розглянуто проблематику правового регулювання у сфері венчурного бізнесу в Україні. Досліджено сучасну ситуацію у сфері венчурного бізнесу в Україні. Запропоновано основні напрями, які мають бути враховані під час розробки закону про венчурний бізнес, а також додаткові заходи у сфері венчурного бізнесу.

Аннотация. Рассмотрена проблематика правового регулирования в сфере венчурного бизнеса в Украине. Исследована современная ситуация в сфере венчурного бизнеса в Украине. Предложены основные направления, которые должны быть учтены при разработке закона о венчурном бизнесе, а также дополнительные мероприятия в сфере венчурного бизнеса.

Annotation. The problems of the law regulation in the field of venture business in Ukraine are studied. The current situation in the venture business in Ukraine is studied. Some aspects to be considered in the development of the venture business law are suggested. Additional activities in the field of venture business are suggested.

Ключові слова: венчурний фонд, венчурний бізнес, правове регулювання, інвестиції, правова база.

Венчурний бізнес – один із найбільш ризикових сфер бізнесу, проте є досить ефективним способом вкладання грошових коштів. Сьогодні венчурний бізнес має особливе значення в процесах створення ефективно та конкурентоспроможної сучасної економіки. Розвинений венчурний бізнес може бути саме тим самим базовим сектором постіндустріальної економіки, який дозволить країні утримувати конкурентоспроможні світові позиції в передових технологіях. Однак, на жаль, формування венчурного бізнесу в Україні відбувається досить повільно, а також супроводжується низкою проблем, у тому числі у сфері правового регулювання. Розвиток венчурного бізнесу в Україні уповільнює відсутність чіткої правової бази в цій сфері, а також відсутність прозорих умов для його ведення. Проблематика правового регулювання у сфері венчурного бізнесу була розглянута в роботах Грозного І. С., Л. Антоюка, В. Новікова та інших дослідників [1].

Метою роботи є аналіз особливостей правового регулювання у сфері венчурного бізнесу в Україні, виявлення його недоліків та розробка комплексу рекомендацій для виправлення недоліків і вдосконалення системи законодавства.

Венчурний бізнес – ризикований науково-технічний чи високотехнологічний бізнес. Він становить сукупність фундаментальної та прикладної науки. Венчурний бізнес є тою самою відсутньою ланкою між наукою і виробництвом. Ця сфера бізнесу дозволяє забезпечити державі не тільки стабільне економічне зростання, але й стрімкий технологічний розвиток. Венчурний бізнес був сформований за підтримки уряду США в середині 50-х років ХХ ст. У 1958 році урядом США був прийнятий спеціальний закон "Про інвестиції в малий бізнес". У рамках цього закону, держава здійснювала пільгове кредитування малого бізнесу. У 70-ті роки ХХ ст. основною сферою для венчурного інвестування в США були напівпровідники та біотехнології, у 80-ті ХХ ст. це були персональні комп'ютери, а в 90-ті роки – Інтернет. На сьогоднішній день, як у США, так і в інших країнах з розвинутою сферою венчурного бізнесу, є пріоритетними такі напрями для інвестування, як інформаційні технології та нанотехнології [2].

В Україні під час розвитку венчурного бізнесу важливо враховувати несприятливий фактор – високий ступінь корумпованості.

Якщо в США вдалося ефективно розвинути сферу венчурного інвестування, де головним прямим інвестором виступала держава, то в таких державах, як Японія, Ізраїль, Сінгапур і Південна Корея, ефективність такої моделі була досить низькою. Однак при цьому, наприклад, Ізраїль зміг залучити іноземних інвесторів після прийняття частини відповідальності за ризики державою. Сінгапур у 80-ті роки інвестував у Силіконову долину США, туди ж реінвестував прибуток, що дало дуже позитивні результати – венчурні підприємці із США звернули увагу на науково-технічний потенціал Сінгапура.

Що стосується України, то венчурний бізнес з'явився в нашій країні у 1992 році. Першим венчурним фондом став фонд "Україна", який інвестував близько 10 млн доларів США у 30-ті українських підприємств. У свою чергу, фонд залучив кошти за допомогою Європейського банку реконструкції та розвитку. На сьогоднішній день обсяг венчурних інвестицій в Україні оцінюється в розмірі близько 400 – 500 млн доларів США, що є досить скромним показником. Головною перешкодою для розвитку венчурного бізнесу в Україні залишається не тільки корупція, а й відсутність чіткої правової бази.

У 2001 році був прийнятий основний нормативно-правовий акт, що регулює діяльність венчурних фондів в Україні – Закон України "Про інститути спільного управління". Цей закон визначає основні організаційні та правові засади створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами

реєстрації випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду з метою здійснення спільного інвестування при їх приватному розміщенні, а також Положення про порядок реєстрації інвестиційних сертифікатів інвестиційного фонду при їх приватному розміщенні. В Україні, венчурним фондом вважається так званий інститут спільного інвестування. Фактично, венчурним фондом є недиверсифікований інститут спільного інвестування закритого типу, який здійснює приватне розміщення цінних паперів власного випуску, активи якого більш ніж на 50 % складаються з цінних паперів, які не допущені до торгів на фондовій біржі. Крім того, учасниками такого специфічного венчурного фонду можуть бути тільки юридичні особи.

На думку низки вітчизняних експертів, віднесення венчурного фонду до інститутів спільного інвестування не враховує специфіку венчурної діяльності. Указом Президента України від 25 березня 2002 року, було поставлено питання з розробки нового закону "Про основні положення формування і регулювання ринку венчурного капіталу України". Тим не менш, на сьогоднішній день в Україні немає закону, який би регламентував використання венчурного капіталу.

Незважаючи на фактичну відсутність правової бази, в Україні функціонує низка вітчизняних венчурних фондів. Найбільші венчурні фонди України наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Найбільші венчурні фонди України

Найменування фонду	Дата відкриття фонду	Розмір капіталу	Розмір інвестицій на один проект
A Ventures Capital	2012	30 млн дол. С Ш А	0,3 – 3 млн дол. С Ш А
Chernovetskyi Investment Group	2012	750 млн дол. С Ш А	Від 100 тис. дол. С Ш А
Dekarta Capital	2008	100 млн дол. С Ш А	1 – 3 млн дол. С Ш А
TA Venture	2010	50 млн дол. С Ш А	До 1 млн дол. С Ш А
Vostok Ventures	2012	Не розкривається	Від 300 тис. дол. С Ш А

У цілому ці фонди інвестують в ІТ-сферу.

В Україні також діють представники великих венчурних компаній, таких, як New Century Holding, Commercial Capital Enterprise, Cambridge Life Sciences Fund та ін.

Однак за відсутності чіткої законодавчої бази, процеси, що відбуваються у сфері венчурного бізнесу в Україні, проходять у відриві від державної політики інноваційного розвитку. Складається ситуація, за якої держава не в змозі самостійно регулювати процеси у сфері венчурного бізнесу, а також отримувати з цього вигоду, в якості постійного науково-технічного розвитку. Завдяки чіткій правовій базі у сфері венчурного бізнесу, держава зможе отримати можливість для ефективного розвитку національної економіки, а також для розвитку високих технологій усередині країни. Для розвитку венчурного бізнесу в Україні, необхідно вирішити юридичні проблеми в таких сферах: корпоративне законодавство, податкове законодавство, валютне законодавство, реєстрація та обіг цінних паперів, антимонопольне законодавство. Необхідно, щоб у сфері корпоративного законодавства була чітко вказана організаційно-правова форма, яка б відображала специфіку венчурного фонду, як особливого виду юридичної особи. У сфері податкового законодавства необхідно зниження "податкових" бар'єрів для венчурного капіталу. У сфері реєстрації та обігу цінних паперів також існує ряд проблем: складна державна реєстрація цінних паперів, а також її досить непередбачувана процедура. Важливим стимулом для розвитку венчурного бізнесу в Україні було скасування обмежень на рух приватного капіталу. Слід також зазначити, що законодавчі норми, які регулюють правові положення господарських товариств, не можуть бути використані для створення та діяльності венчурних фондів в Україні.

Державі, крім розробки необхідної законодавчої бази, потрібно забезпечити гарантію прав і обов'язків суб'єктів венчурної діяльності. Держава може здійснювати контроль над діяльністю суб'єктів венчурного бізнесу шляхом створення Спеціального Реєстру суб'єктів венчурної діяльності, а також шляхом прозорості видачі ліцензій венчурним компаніям для управління венчурними фондами. Ці заходи дозволять виділити сферу венчурного бізнесу із загальної бізнес-сфери.

Під час розробки закону про венчурний бізнес, необхідно врахувати ряд напрямів у цій сфері. Необхідно пам'ятати, що для цілкового формування правової бази для регулювання венчурного бізнесу потрібен комплексний підхід, який би враховував різні сфери українського законодавства. Основні напрями закону про венчурний бізнес наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Основні напрями закону про венчурний бізнес

Напрями	Зміст
Корпоративне законодавство	Розробка особливої організаційно-правової форми, яка б окреслювала специфіку діяльності венчурного фонду
Податкове законодавство	Зняття бар'єрів на рух приватного капіталу, а також регулювання оподаткування прибутків від венчурних інвестицій
Регістрація цінних паперів	Зміна складної державної реєстрації цінних паперів, у вигляді усунення бюрократичних перепон
Суб'єкти венчурної діяльності	Юридичне визначення основних суб'єктів венчурної діяльності на законодавчому рівні
Державне стимулювання	Створення державних фондів для стимулювання розвитку венчурного

Важливим кроком, також, може стати розробка й прийняття спеціального закону про створення Державного фонду венчурних інвестицій. Присутність у структурі венчурних інвестицій державного капіталу, дозволить державі не тільки безпосередньо брати участь у науково-технічному розвитку всередині держави, але також дозволить отримувати прибуток для наповнення цього фонду, а також для подальшого реінвестування.

Таким чином, на сьогоднішній день, головною проблемою розвитку венчурного бізнесу в Україні є відсутність чіткої законодавчої бази. Запропоновані напрями, які можуть увійти до закону про венчурний бізнес, дозволять не тільки остаточно сформулювати цю сферу бізнесу, але також дозволять юридично захистити всіх його учасників, сприяють економічному зростанню національної економіки, а також зростанню науково-технічного розвитку країни.

Наук. керівн. Сергієнко В. В.

Література: 1. Грозный И. С. Законодательная регуляция развития венчурного бизнеса в Украине / И. С. Грозный // Научные труды ДонНТУ. – 2007. – № 32. – С. 193–200. 2. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди) : Закон України № 2299-III від 15 березня 2001 року // Голос України. – 2001. – № 73. – С. 4. 3. Жук К. Венчурний бізнес в Україні: быть или не быть? / К. Жук // Генеральный директор. – 2010. – № 10. – С. 24–29.